

на конкурентні позиції регіону на внутрішньому та зовнішньому ринках товарів та послуг.

Список використаних джерел:

Кіро О. С. Еволюція теорій регіонального розвитку в економічній науці. Вісник соціально-економічних досліджень. 2010. №38. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035970.pdf>.

Железняк О. О., Олещенко Л.М. Використання гравітаційних моделей в економічних дослідженнях. 2011. № 11(125). URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4891/1/6.pdf>

Єрмоленко О. О. Історичний генезис просторової асиметрії та її місце в сучасній економіці. Наукові дослідження розвитку світової економіки: пропозиції, теорії. 2015. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/9636/1/2.pdf>

УДК: 332.1

**ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІТИКИ**

Л. Шульц

ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього

НАН України»

e-mail: swetshul@i.ua

Оцінка ефективності політики – це сукупність аналітичних методик вивчення і вимірювання її фактичних результатів, що дозволяє визначити, якою мірою діяльність державних інститутів відповідає проголошеним національним цілям.

Сутність ефективності управління розкривалась класичною теорією державного управління в контексті чіткого розподілу цілей, завдань і методів, практики адміністрування та вибудовування раціональної структури управління, наукового обґрунтування принципів діяльності влади. М. Вебер у своїх наукових працях прийшов до висновку про те, що ефективне управління забезпечується за рахунок дисципліни, відповідальності і стабільності.

На початку ХХ століття поширились ідеї А. Файоля, Г. Форда, Г. Емерсона («школа наукового менеджменту»), які відстоювали думку, що за допомогою економії часу і ресурсів досягається ефективність управління.

1930-1950 рр. автори «Доктрини людських відносин» (Е. Мейо, Д. Морено, Д. Макгрегор, Ф. Ротлісбергер, А. Маслоу, О. Херцбергер) на перший план висували соціальний аспект людської життєдіяльності і, відповідно, ефективність управління пов'язували з дією соціально-психологічних факторів (задоволеності характеру і умов праці, стилю управління; неформальних взаємини в колективі).

останні десятиріччя в світі сформовано дві концепції державного управління: New Public Management (нове державне управління) і Good Governance («добре управління») [1].

У світовій практиці існує чимало різних методик оцінки ефективності регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Ефективність управління регіональним розвитком в європейській регіональній політиці пов'язують з якістю інституцій управління регіональним розвитком, своєчасністю використання ресурсів, узгодженістю та якістю програм і проектів, ефективністю стратегій та діяльності фондів. Використання тих чи інших методичних підходів до оцінювання політики регіонального розвитку залежить від наявності традицій, законодавчих вимог щодо здійснення контролю та оцінки ефективності програм регіонального розвитку. Таке оцінювання вирізняється розподілом відповідальності за проведення оцінки ефективності (національний, субнаціональний та регіональний рівень) та учасників процесу оцінювання.

Отже, європейські країни мають різні традиції щодо оцінки державної та регіональної політики. Для деяких країн оцінка регіональної політики є установленою практикою (наприклад, Німеччина, Нідерланди, Великобританія); для інших – оцінка політики більш сучасна практика, яка стимульована приєднанням до ЄС (наприклад, Австрія, Італія та Польща).

деяких країнах оцінку проводять зовнішні незалежні оцінювачі шляхом використання таких її форм як: аудит, звітність, зовнішні експертні оцінки (наприклад, Німеччина, Велика Британія або Нідерланди). Відповідальність за оцінку політики покладено на національний рівень в Нідерландах, Норвегії, Швеції Англії та Шотландії, а на субнаціональний – в Австрії. У Фінляндії, Франції, Німеччині, Італії і Польщі оцінка регіональної політики проводиться як на національному, так і на федеральному та регіональному рівнях. У Франції ефективність політики оцінюється переважно на національному рівні, але на регіональному рівні влада відповідає за оцінку програм політики згуртування.

Учасниками процесу оцінювання є консультанти і науковці, державні науково-дослідні інститути, національна та регіональні агентства, Національне контрольно-ревізійні управління, Міністерства та органи влади [2].

Причинами посилення уваги до оцінки регіональної політики в країнах ЄС нас сучасному етапі є необхідність обґрунтування рішень з перерозподілу фінансових ресурсів в рамках реалізації Політики згуртованості, а також наявність законодавчих вимог (Норвегія, Англія). Так, у Фінляндії, Німеччині та Нідерландах обов'язковим є контроль та оцінка ефективності програм регіонального розвитку і це передбачено в Законі про регіональний розвиток [2].

Якщо у 1994-1999 рр. Європейським фондом регіонального розвитку (ERDF) якості фінансових інструментів було витрачено 300 млн євро, то у 2007-2013 рр. обсяги коштів на підтримку регіонального розвитку становили 12 млрд грн., а вже у 2014-2020 рр. держави-члени ЄС планують освоїти з різних фондів 20 млрд

євро [3]. З огляду на зростаючі обсяги коштів, виділених на реалізації регіональної політики ЄС оцінювання ефективності політики зосереджено на оцінці впливу конкретних програм на розвиток певної території та обліку грошових коштів (особливо це актуально для Великобританії (Англія), Німеччини, Нідерландів та Норвегії).

Хоча оцінювання, доволі часто має дещо обмежений вплив на регіональну політику, однак в європейській практиці є приклади припинення дії певних інструментів політики, коригування алгоритмів вибору проектів, процедур їх відбору та інституційних змін загалом [4].

Проаналізувавши розвиток регіональної політики в країнах-членах ЄС, можна зробити висновок, що її ефективність у всіх країнах практично визначається рівнем розвитку та можливостями створення умов, які дозволяють регіонам повністю реалізувати наявний у них потенціал і тим самим збільшити їх внесок у розвиток національних економік, що і є головним завданням регіональної політики країн-членів ЄС.

Для України вкрай важливим в умовах реалізації реформи децентралізації влади є досвід Німеччини щодо використання методів вимірювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Цей досвід доводить, що методи вимірювання ефективності діяльності органів місцевого самоврядування впливають на управління територіальним розвитком у багатьох відношеннях [5]:

у горизонтальному вимірі методика вимірювання ефективності спрямована на зміну характеру взаємодії органів місцевого самоврядування. Практики політичного контролю, засновані на системі показників ефективності, сприяють зміні характеру прийняття політичних рішень органами місцевого самоврядування і дозволяють проводити довгострокове планування і прогнозування результатів програм і політики загалом;

система показників ефективності може бути також застосована для порівняння результативності діяльності органів місцевого самоврядування. По-перше, порівняння органів влади за ознакою ефективності може сприяти зміні організаційних структур для досягнення більшої гнучкості реагування на потреби суспільства і розширення обміну досвідом між територіальними громадами. Крім того, зіставлення ефективності традиційно є стимулом для створення атмосфери конкуренції, що в кінцевому підсумку призводить до підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування;

у вертикальному вимірі система показників ефективності дозволяє регіональній владі здійснювати функції нагляду і контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування. Незважаючи на те, що використання показників ефективності дозволяє уникнути традиційного ієрархічного контролю, оскільки така форма зворотного зв'язку тягне за собою високі транзакційні витрати.

З огляду на все вище сказане, систематизуємо методичні підходи до оцінки

ефективності державної регіональної політики, які доцільно використовувати у вітчизняній практиці:

результативності реалізації стратегічних цілей та пріоритетів державної регіональної політики;

ефективності окремих інструментів ДРП;

результативності політики в частині отримання економічних, соціальних, екологічних та інших ефектів (за темпами економічного зростання та шляхом порівняння з середньоукраїнськими показниками);

результативності діяльності регіональних та місцевих органів влади, в т.ч. шляхом її оцінки громадськістю.

Список використаних джерел:

International framework: good governance in the public sector. Retrieved from: http://www.cipfa.org/~media/files/publications/standards/ifac/international-frameworkgoodgovernanceinthepublicsectorifa_ccipfa2.pdf.

Evaluating the Effectiveness of Regional Policy. – Retrieved from: http://www.eprc-strath.eu/uploads/eprc/documents/PDF_files/EPRP_91.pdf

Financial instruments in practice: uptake and limitations. Retrieved from: <https://strathprints.strath.ac.uk/65332/>

Механізми реалізації регіональної політики в умовах децентралізації влади в Україні. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»; за ред., д.е.н, проф. Шульц С.Л. – Львів, - 2018. – 221 с.

Performance Measurement in European local governments: a comparative analysis of reform experiences in Great Britain, France, Sweden and Germany. – Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0020852310372050>